

28.136

ТЕАТРАЛЬНА
БІБЛІОТЕКА

Ч. 5.

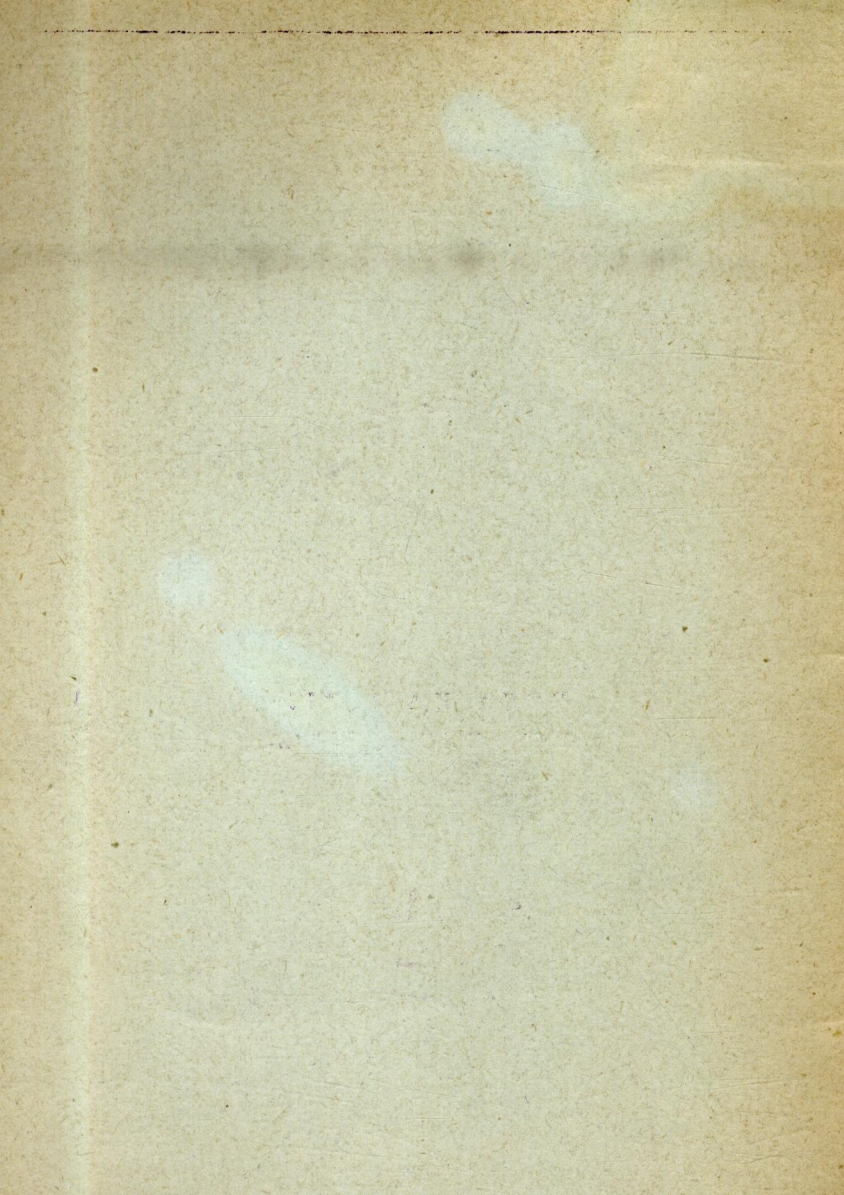
І В А Н Д Ж У С

ЩО НАС ГУБИТЬ?

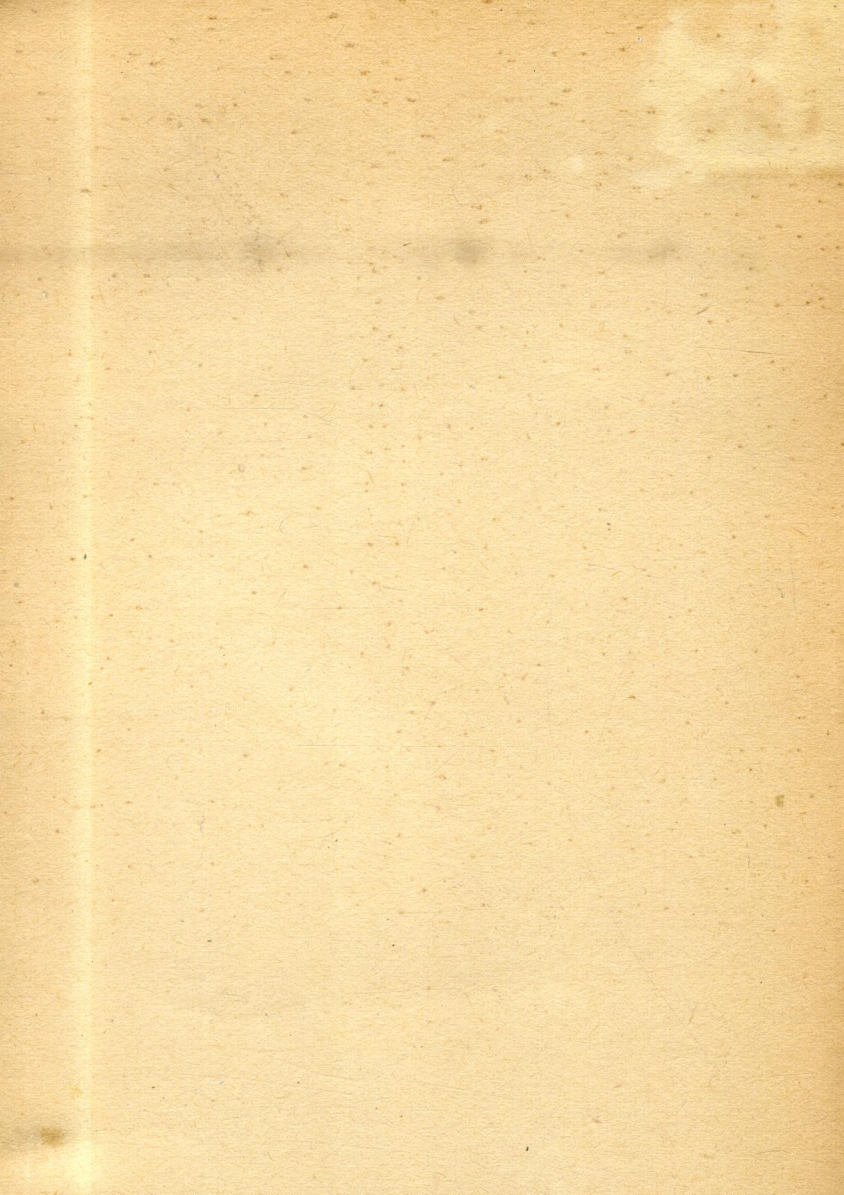
ПЄСА НА 1 ДІЮ
З СЕЛЯНСЬКОГО ЖИТТЯ

УВ
КРАКІВ

І В А Н Д Ж У С
ЩО НАС ГУБИТЬ?

06
10
ТЕАТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА Ч. 5.

І В А Н Д Ж У С

28.126.
Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ЩО НАС ГУБИТЬ?

ПЄСА НА 1 ДІЮ
З СЕЛЯНСЬКОГО ЖИТТЯ

КРАКІВ

1941

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

Ш5(2=Ук)5-660

Земисати

Verlag: Ukrainischer Verlag, Krakau, Reichsstrasse 34
Накладом Українського Видавництва, Краків, Райхсштрассе ч. 34
Buchdruckerei „Rospieschna“, Krakau, Reichstr. 34. Fern. 147-86
З друкарні „Поспішної“, Краків, Райхсштрассе ч. 34. Тел. 147-86

ДІЄВІ ОСОБИ:

ПЕТРО ДУРБАК, селянин.

ПАРАСКА, його жінка.

ГАЛЯ,

СТЕПАНКО, }

їх діти.

МАРІЙКА, }

ДМИТРО КОРЖ, брат Параски.

ЮРА ПАНДУСЯК, сільський староста (війт).

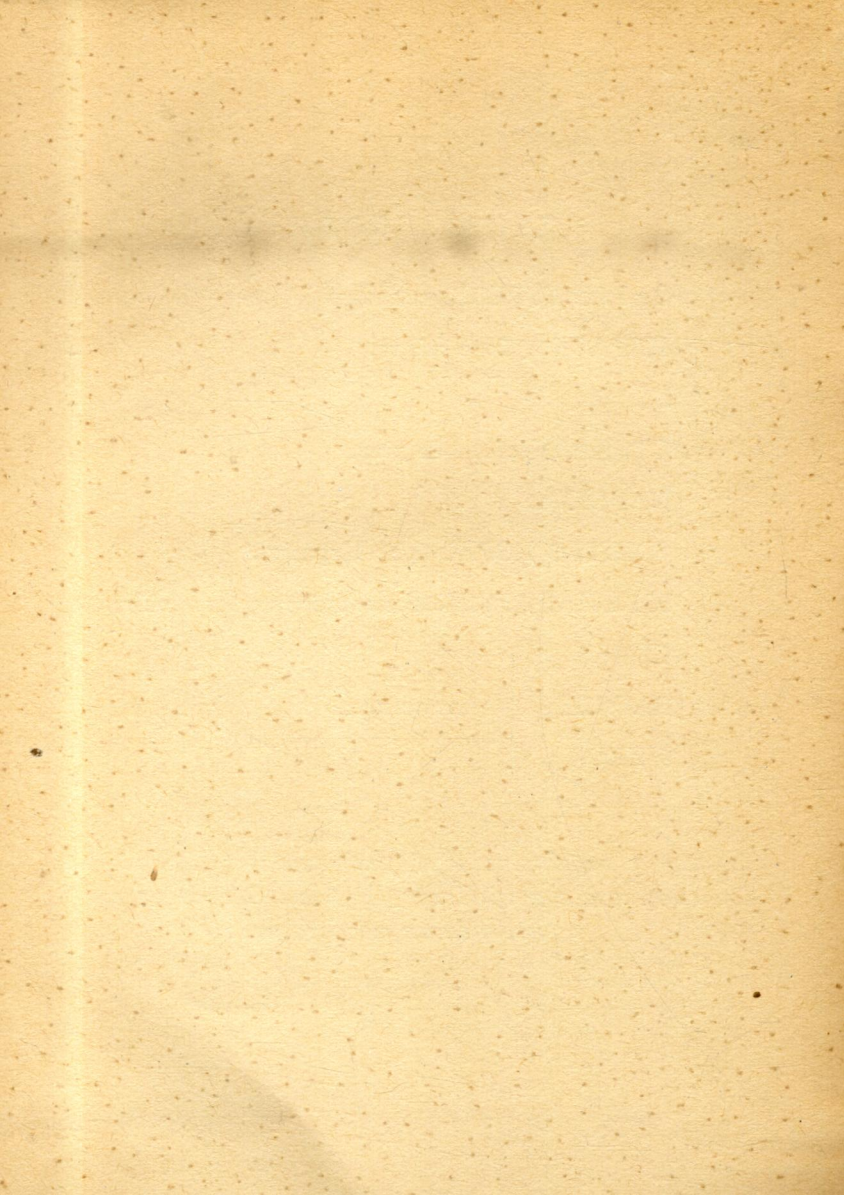
СЕМЕН,

ВАСИЛЬ, }

парубки, легіні.

МИКОЛА, }

*Діється у верховинському селі вблизи Водового.
Сільська хата в домі Петра Дурбака. Обстановка зви-
чайна, пізнати недостаток.*

СЦЕНА І.

(Параска, Степанко, Марійка).

СТЕПАНКО: Мамко моя рідна, дайте хоч кавальчик хлібця, бо вже мене так у животику тисне, що більше не витримаю.

МАРІЙКА *(сидить на ліжку)*: Мамо, мамо, я дуже хочу їсти, дайте ж мені хоч бульбочки, бо черевце дуже болить...

ПАРАСКА: О, Боже мій! Дітоньки мої, не крайте серця мого. Я знаю, що ви голодні, та що я бідна пораджу?! Заждіть ще трохи, Галя зараз вернеться й принесе хліба. *(До себе)*: Головонько моя нещаслива! Діти голодні, а тут ані кришки хліба, ані навіть бульби нема. Все той нещасник, той п'яниця окаянный пропив.

МАРІЙКА *(плаче)*: Мамо, їсти хочу!

СТЕПАНКО: Мамо! Їсти дайте!

ПАРАСКА: Не плачте, дітоньки, чи хочете мене замучити!? *(Плаче сама)*. Боже, змилуйся надо мною нещасною... Що мені діяти?... Працюю від рана до ночі й рук уже не чую, а той п'ячисько все до коршми тащить...

СЦЕНА II.

ГАЛЯ (*входить заплакана і стає мовчки при дверях*).

ПАРАСКА (*з гнівом*): Нарешті вернулась. Тебе вже лиш де післати, то, Боже, змилуйся! Діти просять їсти, мало мене не замучать, а та сидить і сидить. Та давай уже той хліб, чого стоїш, давай скорше!...

ГАЛЯ (*хлипає, плачучи*): Моя... моя... моя... сер- дешна... бідна матусенько..., я... я... хліба не принесла (*вибухає голосним плачем*).

ПАРАСКА (*перестрашена*): Щ о т и к а ж е ш !?

ГАЛЯ: Я хліба не принесла...

ПАРАСКА: Таж я тобі дала мою найкращу хустку, а вона варта більше, як десять бохонців хліба.

ГАЛЯ (*говорить, хлипаючи*): Я прийшла до коршми й просила коршмаря, щоб дав мені на хустку хліба й бульби, але він ледве її побачив, відібрав зараз від мене й крикнув: „Твій батько... той піяк (*плаче сильно*) набрав у мене горілки на грубі гроші... й доти не віддам тобі хустки, доки мені довг не заплатить”.

ПАРАСКА: Ой, Боже мій, що я з дітьми зроблю?

ГАЛЯ: Я просила, щоб мені хоч кусочок хліба дав, але де там!... Той злий дух нашого тата витрутив мене за двері...

ПАРАСКА: Що ж я тепер дам дітям їсти?! Я хіба здурію. (*Хапається за голову*). А всій тій біді, всьому горю винна ця проклята горілка.

СТЕПАНКО: Мамко, дайте мені хоч кавальчик хлібця, а як я виросту, ніколи не буду пити горілки.

ПАРАСКА (*до Галі*): Було вступити до тети Анни, може б нам дечого позичила.

ГАЛЯ: Я була, але вона ще накричала на мене, казала, що нічого не дасть.

ПАРАСКА: Господи милосердний, що мені чинити? Це вже хіба всьому край... (*До дітей*): Діточки мої, бідні, що я з вами почну!?

СЦЕНА ІІІ.

(*Попередні й сільський староста Пандусяк*).

СТАРОСТА: Слава Ісусу Христу!

ПАРАСКА: Слава на віки Богу, пане старосто!

СТАРОСТА: Як маєтесь, Петрихо?

ПАРАСКА: Ой, маюся! І найгіршому ворогові не бажала б того, що мене постигло. Так зле, пане старосто, що от діти плачуть із голоду, а я не маю й рісочки в хаті, щоб їх накормити.

СТАРОСТА: Ба! Так буває у кожного піяка.

ПАРАСКА: Не винуйте його, пане старосто... Бог допустив на нього нещастя, але він опам'ятається.

СТАРОСТА: Аякже, опам'ятається! А що ж то, він не має розуму, щоб так пити й пити, не зважаючи ні на Бога, ні на себе, ні на жінку, ні на дітей?...

ПАРАСКА: Таж знаєте, що він давно так не пив... Щойно два роки, як зачав...

СТАРОСТА: Таж знаю, що то був порядний чоловік і працьовитий, бо йнакше старий Корж не віддав би йому доньки й маєтку. Але як зачав приставати з тим Перепелицею, як зачав їздити з ним по ярмарках, так ціле газдівство занедбав і даліше нищить. Я на вашому місці вигнав би його з хати, бо то ваша батьківщина. Я не дозволив би піякові нищити майно на горілку, а самій із дітьми терпіти голод і нужду.

ПАРАСКА: Що кажете, пане старосто, таж він батько моїх дітей... Як же ж могла б я вигнати його з хати як пса?!

СТАРОСТА: А він може вас і ваші діти вбивати голодом і нуждою? Що сталося з вашим господарством? Мали ви два коні, три корови, господарське знаряддя, вози, плуги, борони, де ж те все тепер ділось? Поле стоїть відлогом не зоране, не засіяне; чи то не гріх неспасенний? Довгів маєте по вуха, податок незаплачений! А при тім і нечесть у людей. Бо, ба-

чите самі, що наш нарід уже прозрів, горнеться до освіти, а коршму минає, бо зрозумів, що пянство — то найгірша його біда й нещастя, вже ми всі зрозуміли, щ о н а с г у б и т ь ! Дочекаєтеся ще того, що за податок заберуть вам землю й хату, а ви підете з торбами...

ПАРАСКА (*плаче гірко й заводить*): Бідна я та нещаслива! Якби так сама, ще б нічого, а то дрібні діти, що з ними робити?!

СТАРОСТА (*зворушений*): От, дайте спокій, та й не плачте, бо й мені з жалю стискається серце. Маєте тут хліб і сир, що взяв я собі в поле поснідати, дайте то дітям, хай трохи заспокоять голод.

ПАРАСКА (*бере, вагаючись*): Ой, пане старосто, на щб́ я зійшла... донька Коржа... витягає руку по кусник хліба, як жебрачка яка... (*розділює дітям і гірко плаче*).

СТАРОСТА: Успокойтесь, та й не плачте вже. Це, що вам даю, то не милостиня. Знаємося хіба від малих дітей і батьки наші жили все в приязні. То не стид прийняти таку дрібничку з рук приятеля. Пришлю вам іще трохи молока й бульби, як лише вернусь домів, а коли не хочете даром, то мені відробіте.

ПАРАСКА (*цілує його в руку*): Спасибіг вам, що ви такі добрі та й не забуваєте того, що минуло.

СТАРОСТА (*вириває їй руку*): Дайте спокій, не робіть цього, жінко, не годиться! Бачите, я прийшов до вас у прикрій справі, та тепер бачу вашу біду, не смію навіть і згадувати про те.

ПАРАСКА: Що такого? Можете казати, маю й так досить тієї жури, то й це якось перетерплю.

СТАРОСТА: Але якось ми тому зарадимо. Хоч, щоправда, я староста, проти цілої громади й уряду таки не можу йти. Буду одначе старатися якось вам допомогти.

ПАРАСКА: Говоріть скорше, бо мене ще більше тривожите, коли не знаю, про що йде. Може, борони Боже, мому чоловікові щось сталося?

СТАРОСТА: Що там такому піякові може статись, хіба йому забракне горілки. От, бачите, я дістав наказ стягнути з вас незаплачений за три роки податок, а коли не заплатите, то хата й поле підуть на бубон...

ПАРАСКА: І ще того нещастя треба було на мене!

СТАРОСТА: Щоправда, то скажу вам, я йшов сюди злий і хотів вам сказати, що будемо поступати без милосердя, але як я побачив ті голодні діти і вас таку нещасливу, згадав вашого батька старого Коржа... Серце мені стиснулося, я змяк, а тепер то рад би вас із цілої душі рятувати.

ПАРАСКА: Бог заплать вам за ваше добре серце, але я не бачу тут ніякої ради. Треба буде покинути рідну стріху і йти в комірне...

СТАРОСТА: Не грішіть, Параско! Я з уряду напишу, куди треба, щоб вам ще пождали, громада заручить, а тимчасом щось придумаємо. А де Петро?

ПАРАСКА: Спить, як убитий, під стодолою.

СЦЕНА IV.

(Ті самі й Дмитро Корж із куфриком, добре одягнений по-американськи).

ДМИТРО: Слава Йесу Христу!

СТАРОСТА, ПАРАСКА, ГАЛЯ: Слава на віки Богу!

ДМИТРО: Сказали мені люди, що тут живе Петро Дурбак, що має за жінку Параску, доньку Миколи Коржа.

ПАРАСКА. Так, тут. Маєте яке діло до нього? Можете говорити, бо я є Параска Корж.

ДМИТРО: Як то, то ви є Параска?...

ПАРАСКА: Так, скажіть, чого потребуєте від мого чоловіка?

ДМИТРО: Параско, ти не пізнаєш мене?...

ПАРАСКА: Перший раз вас бачу...

ДМИТРО: Ой, не перший раз. Бавились ми щоднини, але буде тому вже більше як двадцять років...

ПАРАСКА: Яюсь не можу собі пригадати.

ДМИТРО: Забула, Парасонько, свого брата Дмитра?!...

ПАРАСКА: О, Боже мій! То ти, Дмитрику, братчику мій дорогий! *(Кидається йому на шию)*.

ДМИТРО *(вітається з нею)*: Сестричко моя мила! *(По хвилині)*: А це певно твої діточки!?

ПАРАСКА *(показуючи)*: Це Галя, найстарша, від Богородиці почала вже десятий рік, а це Степанко, скінчив сім, а Марійка має пятий рік. Двоє померло. *(До дітей)*: Це ваш вуйко, діти, привітайтеь гарно. *(Діти несміло приближуються, Дмитро їх голубить, діти цілують його в руку)*.

ДМИТРО *(до дітей)*: Не бійтеся мене, діточки, я ваш вуйко, люблю вас, як мама й тато... А правда... де ж ваш тато?

СТАРОСТА: А мене не пізнаєш, Дмитре?

ДМИТРО: Не зовсім, але щось пригадую.

СТАРОСТА: А памятаєш, як я тебе випарив, коли ти зломив мені на яблінці галузку?

ДМИТРО (*сміючись*): Ба, а чому ж би не памя-
тав. Ви Юра Пандусяк.

ПАРАСКА: А тепер наш староста.

ДМИТРО: То й добре, бо ліпшого старости від
Юри Пандусяка й бути не може.

СТАРОСТА: А не гніваєшся, Дмитре, що я тебе
тоді вибив?

ДМИТРО: Вже був би й зовсім забув, якби ви не
пригадали. А гніватись і нема за що, за пустоту все
має бути кара.

ПАРАСКА: А звідки ж ти тут у нас узявся?

ДМИТРО: Як знаєш, я все був непосидючий
дух. За те мене мабуть і пан староста қолись вибив.
Та непосидючість гнала мене подивитись, що діється
і поза нашим селом. Пробирав я всюди щастя, аж за-
гнала мене доля до Америки. Там бувало всяко. На-
ших людей багато й не один доробився там гарного
майна. І мені пощастило: я зложив кількадесят ти-
сяч доларів і жилось мені там не зле. Та туга за
рідним краєм та й за родиною не давали мені спокою,
я попродав що мав, забрав гроші в кишеню та й гайда
до своїх. Тут хочу жити й умирати.

СТАРОСТА: І добре зробив ти, брате. Доля тебе
зіслала в сам час. От, твоя нещасна сестра не має чим
дітей вижити, нужда така, що й сказати годі.

ДМИТРО: Як то, хіба Петро вмер?...

СТАРОСТА: Ще гірше.. якби вмер, бо розпився, знищив господарство, попродав коні, корови й усе пустив із своїм цімбором Перепелицею. Поле стоїть відлогом, нема кому коло нього робити. Перед хвилюю, як я сюди прийшов, мало мені серце не трісло з жалю, як я побачив ті голодні діточки, внуки багатого Коржа...

ПАРАСКА: Ми власне радились, якби Петра відтягнути від п'янства.

СТАРОСТА: Якби то видумати якийсь спосіб на нього, бо вже нераз інші й я, як громадський уряд, ганьбили його й грозили, та все надармо. Вже й громада на нього зла, бо в нас тепер нові порядки настали. Тепер вже в нас і своя рідна школа, і читальня „Просвіти”. Хочемо будувати свій народній дім; нарід підо впливом свободи й рідної школи прозрів, відвернувся від п'янства і горнеться до освіти та рідної культури. Один лише Петро отаке ледащо.

ДМИТРО: А де ж він, той Петро?

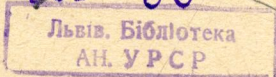
ПАРАСКА: Спить під стодолюю.

СТАРОСТА: Треба його збудити і сказати, що приїхав швагер із Америки, то може спам'ятається.

ДМИТРО: Дайте спокій, хай спить. Тимчасом може щось урядимо. Чи він уже давно так п'є?

ПАРАСКА: Вісім літ був пильний і працьовитий, аж перед роком, як настала свобода, і інші газди взяли ще краще до праці й доробилися гроша, йому вбилося в голову, що не має нічого робити, бо тепер свобода... Збаламутив його той Перепелиця, що прийшов із полону та займається високою політикою, яку приніс із собою з Сибіру. Все торочить про якихсь буржуїв, і все тут, каже, не так, як треба. От учора заніс до корчми останній гріш, який я сама заробила. Не досить, що пропив усе, але ще й довгу наробив. Вже було досить по півночі, як вернувся додому і почав сильно стукати до дверей. — Іди геть — крикнула я. — Пусти мене, — зачав кричати, а я йому на то сказала: — Ти не мій чоловік, піяку, йди собі куди хоч, то не твоя хата. — Га, то може я й помилився, — сказав, може то й не моя хата, а ти не моя жінка. — Потім відійшов, а по хвилині втихло. Нині рано встаю, дивлюся, спить під стодолюю. Видно, ще не витверезився.

ДМИТРО: Знаєте що? Прийшла мені добра думка, може й удасться. Ходи, Парасочко, заberi діти, ходіть і ви, Юро, скажу вам, що зробимо. Але треба, щоб жадне ні словечка перед ним не сказало. Зробимо з ним американську комедію. (Всі відходять).

СЦЕНА V.

(По довгій хвилині входить Петро Дурбак, заспаний ще, з соломою у волоссі, в помятій одежі, невми-
ваний).

ПЕТРО (позіхає широко): Га, що виспався, то виспався. Як який буржуй (знов позіхає і стукається пальцем у чоло). Але то чортяка з того Перепелиці, коли він зміг мене отак впоїти... Я один пугарчик, а він два, я другий, а він третій; досить що він випив вісім півкватирок, а мене вже шостий із ніг звалив. Ще й каже, що то нічого, бо в Расеї пють не такими пугарами, а втроє більшими. Сруль, хай му Бог дасть щастя, зілляв мені голову студеною водою, бо без того то й до хати не потрапив би. Тільки та Параска не хотіла мене до хати пустити і я мусів під стодо-
лою спати; аж кості болять. Але чекай, бабо, дам я тобі добру науку, навчу тебе, як то свого чоловіка шанувати, та ще такого як я. Перепелиця каже, що прийде такий час, що наша візьме верх, а буржуйські порядки підуть к чорту... (Нетерпеливиться). — Де ж та жінка сидить?! Па—ра—ско! Па—ра—ско!! Гей, Па—ра—ско!!... Ані баби, ані дітей, де вони всі ділись?! (Уже злий). — Параско, чуєш Параско! (Хапає поліно й гатить нетерпляче в стіл). Па—ра—ско! Чи тобі заступило?! Іди зараз сюди, бо кості поломлю!

СЦЕНА VI.

(Петро — Параска).

ПАРАСКА (входить): Що то знов за верески?! Чого тут хочеш, чоловіче?!

ПЕТРО: Я тобі зараз скажу, чого я хочу! Чому ти мене вночі не пустила до хати?!

ПАРАСКА (сміючись): Ха-ха-ха! А то добре... А що ж ти маєш до нашої хати?

ПЕТРО (здивуваний): Як то, що я маю, таж це моя хата, ну то як же ж?..

ПАРАСКА: Чоловіче, ти або п'яний, або не при умі. Іди собі з Богом і не завертай мені голови, бо закличу зараз свого чоловіка й буде біда...

ПЕТРО (ще більше здивуваний): Кого закличеш? Кого?...

ПАРАСКА: Та кого ж би, як не мого чоловіка, Петра Дурбака; мусиш його знати, як ти ввійшов до хати без дозволу й питання.

ПЕТРО (здивуваний і лютий): Пара', чи ти п'яна, чи я дурний?... А що ж ти плетеш?!...

ПАРАСКА: Що я не п'яна, то всі люди мені при свідчать, а що ти дурний, то ніхто не перечить...

ПЕТРО (вже в великій лютості): Слухай ти,

бабо-чортяча, я тебе зараз навчу, як ти маєш говорити... (кидається до неї з поліном у руді).

ПАРАСКА (втікаючи): Гвалту! Петре! Петре! Рятуй мене! Тут якийсь розбійник!!!

СЦЕНА VII.

(Ті ж і Дмитро).

ДМИТРО (входить убраний уже по-мужицьки, як Петро, але порядніше): Що тут за верески?!

ПАРАСКА: От, дивися, Петре, той пройдисвіт зайшов сюди до нашої хати й зчинає бешкети.

ДМИТРО (подається енергійно до Петра, вириває від нього поліно): Слухай, ти, волоцюго якийсь, як ти смієш залазити до чужої хати?! Що ти за один? Чого тут хочеш? Тут я пан, я газда! Розумно? Коли зараз звідси не заберешся, то скажу тебе звязати і відвезти до старости.

ПЕТРО: А що ж ти за один, та яке маєш право мене звязати й передати старості!?

ДМИТРО: Що я за один? Ще й питаєш? Я Петро Дурбак, господар цієї хати! Ну, вже знаєш, хто я, та яке маю право? Кожний громадянин цієї держави має право недозволити вступу до своєї хати непрошеним гостям. А таких влізливців, що в хаті ще зчиняють бешкет, то й передати урядові.

ПЕТРО (*збентежений*): Ти кажеш, що ти Петро Дурбак?... Ну, то хто ж я?...

ДМИТРО: А мара тебе знає, що ти за один. Мабуть пройдисвіт якийсь, як не щось гірше.

ПЕТРО (*ще більш збентежений, але вже з люттю*): Що я за один?!... То я Петро Дурбак, а не ти, брехуне! Таж мене тут усі знають... Кажи ти, Параско, не я твій чоловік?... Ну... говори!

ПАРАСКА: Чи ти чоловіче здурів, чи впився?... Дай же нам раз спокій і йди собі своєю дорогою по-доброму, бо ми не маємо часу тут із тобою розговори вести.

ДМИТРО: Ну, вон із хати й не плети дурниць.

ПЕТРО (*збитий з пантелику, христиться*): Всякоє диханіє да хвалить Господа! Свят, свят, свят єси Господи!.. Таж я Петро... я Петро!...

ДМИТРО: Та може ти й Петро, але що не Дурбак, то певно, бо якби ти міг ним бути, коли я ним є.

СЦЕНА VIII.

(*Попередні, Галя, Степанко, Марійка*).

ПЕТРО (*урадований, до дітей*): Діти, діти! Ходіть же сюди, та скажіть, хто я є?...

ГАЛЯ: Я вас не знаю...

ПЕТРО (*здивуваний*): Що? Ти мене не знаєш?... Ти?...

ГАЛЯ: Та як маю знати? Перший раз вас бачу.

ПЕТРО (*до Степанка*): А ти мене знаєш? Говори!...

СТЕПАНКО (*утікає до матері*): Мамко, мамко, хоче мене бити!

ПЕТРО (*в найбільшій лютості — кричить*): Я вам кості поламаю! Не пускайте мені тумана! Чуєте! Я Пе—тро Дур—бак!...

ДМИТРО (*грізно, приступаючи до нього*): Слухай, ти, пройдисвіте! Будь тихо і не зчинай веремії, бо відішлемо тебе до уряду, як напасника... Галю!...

ГАЛЯ: Що скажете, татку?

ДМИТРО: Іди до старости й проси, нехай зараз сюди прийде, та ще з якими людьми, і звільнить нас від того напасника. .

ГАЛЯ: Іду, татку. (*Виходить*).

ПЕТРО (*до себе*): Що таке сталося? Вже не кажу про жінку та діти, ті могли б ще вдавати, але староста, неможливо, щоб мене не впізнав... (*Голосно*): Добре, нехай прийде староста, нехай мене бере до темниці, нехай веде куди хоче, бо я знаю, що я Пётро Дурбак, а ніхто інший і кінець.

СЦЕНА IX.

(Попередні й староста).

СТАРОСТА: Добридень! Здорові були!

ВСІ: Добридень, добридень! Дай, Боже, здоров'я і вам.

СТАРОСТА *(іде до Дмитра, подає йому руку)*: Як маєтеся, Петре?

ДМИТРО: Гаразд, пане старосто! Добре, що ви прийшли, бо хотів я вам сказати, щоб ви не журилися за податок, бо за кілька днів усе що до сотика заплачу...

ПЕТРО *(остовпілий до себе)*: Чи я ще сплю і це все мені сниться, чи я ще п'яний?... Чи чорт у мене вскочив від тої горілки і перемінив мене так, що й ніхто не пізнає?!...

ДМИТРО: А друге, що от прийшов сюди оцей і зчинає такий бешкет, що годі тому терпіти. Бити береться. Тому хочу вас просити, щоб ви зробили з ним порядок. Ви ж у нас уряд у селі.

ПЕТРО: Гляньте на мене, старосто!

СТАРОСТА: Ну, дивлюсь і що ж?...

ПЕТРО: Скажіть же ви, хто я?

СТАРОСТА: А кат тебе знає, хто ти. Хіба якийсь волоцюга, пройдисвіт. Перший раз у життю тебе бачу.

ПЕТРО (*здержуючись*): Не говоріть бо щонебудь, пане старосто, ви урядова особа, то й знаєте, що я П е т р о Д у р б а к !...

СТАРОСТА (*урядовим тоном, строго*): Що ти, біснுவатий, будеш собі тут жартувати з мене, з уряду? Не видиш тут Петра Дурбака, газду цієї хати? Не беленди леда щó, дармоїде!

ПЕТРО: Як хто белендить, то ви всі, але не я. Таж я мушу найліпше знати, хто я, а ви всі помилилися і кінець. (*З гнівом*): Але я вас всіх ще провчу, я вам покажу, хто я!

СТАРОСТА (*строго, урядово*): Як ти смієш грозити урядові?! Гей! Семене, Василю, Миколо!

СЦЕНА Х.

(*Попередні й Семен, Василь і Микола*).

СТАРОСТА: Подивіться на того чоловіка і скажіть, чи його знаєте...

СЕМЕН: Я ні!

ВАСИЛЬ: Ані я!

МИКОЛА: Я його також не знаю!

ПЕТРО: НЕ знаєте мене, дармоїди?! Таж іще вчора випили ви від мене в коршмі по півкватирці!

СЕМЕН: Чоловіче, мусіло тобі в голові перевернутись, бо я тебе в житті не бачив.

ВАСИЛЬ: Упився, видно, хлоп і плете не до речі.

ПЕТРО (*виведений із рівноваги*): А ти, харцизо, будеш мені в очі відпиратися!? Чекай-но, ти чортяко, я тобі...

СТАРОСТА: Гей, хлопці, беріть того зайду і звяжіть його добре!

ПАРУБКИ: (*хватають Петра і вяжуть*).

ДМИТРО: А що зробите з ним, пане старосто?

СТАРОСТА: Поведемо його до міста, а там його замкнуть до арешту, бо щось мені так здається, чи він не буде той самий, що за ним і стежні листи розписали. От, маю їх при собі. (*Витягає урядовий папір і читає в ньому*): Якийсь Липей, чи Клинець або Клевець, злодій і рабівник. (*Глядить до паперу і на Петра кілька разів*). Так, таки так! Ніхто інший, лиш він. Тут докладно описаний. Дальше, хлопці, беріть його!

ПАРУБКИ: (*хочуть Петра випроводити*).

ПЕТРО (*зовсім зломаний*): То я злодій? Я злодій?! На старі літа маю, як злодій, сидіти в арешті? І ви всі кажете, що я не Петро Дурбак, а якийсь Липей, чи Клевець?

ВСІ: Та так.. Та так кажуть пан староста. Вони вже то ліпше знають.

ПЕТРО (*ще більше прибитий*): І ти, Параско?!

ПАРАСКА (*вказуючи на Дмитра*): Таж я жию з ним уже одинадцять років, а тебе перший раз бачу.

ПЕТРО (*до дітей*): А ви діти?

ДІТИ (*пригортаються до Дмитра*): Це наш татко.

ПЕТРО (*зовсім зломаний і прибитий, стратив усю надію*): Тепер уже бачу, що сталося... То ця проклята горілка привела мене до цього, що Бог перемінив мене в іншого, а іншого зробив мною. А для більшої кари — я, що ніколи нічого не вкрав, перемінився в злодія. Правда, що я п'яниця, гуляка, що я не зважав на біду жінки й голодні діти, але я прецінь не злодій, не рабівник. Боже, Боже, справедлива твоя кара, бо великий то гріх п'янство. Головний то гріх. (*Гірко плаче*).

ПАРАСКА (*тихо до Дмитра*): Не витримаю, дуже мені його жаль...

ДМИТРО (*також тихо до Параски*): Тихо, бо все поспеєш!

ПЕТРО (*майже в розпуці й божевіллю*): Милосердний Боже! (*Клякає і підносить звязані руки догори*). Змилуйся наді мною, нужденним грішником! Карай, як твоя воля, та ошчади мені того стиду, щоб мене вели, скованого як злодія. Присягаю тобі на спасення душі, що поки життя мого до коршми не

загляну, а горілки, то й не понюхаю. Нехай уже буду і найпоследній жибрак, каліка, але не злодій. Боже, змилуйся наді мною! Ціле життя нехай покутую за мої тяжкі провини, але збав мене того стида і ганьби злодія-рабівника, а я поправлюсь і буду у них не чоловіком і батьком, бо я того не достойний, а їх слугою-рабом. (Знеможений паде на лице й тяжко-гірко, голосно ридає).

ПАРАСКА (не може видержати, розплакалась, іде до нього, підносить його й з плачем кличе): Петре! Петре! Бідний Петре!

ПЕТРО (мов зі сну пробуджений, підноситься на коліна і з найбільшим здивуванням лепече): Що?! Що ти кажеш?!

ДІТИ (обступають його): Татку!...

ПЕТРО: Що?! То я ваш тато?!

ПАРАСКА: Мій бідний Петрику!... Встань! (розв'язує йому руки).

ПЕТРО (встаючи): Як то?... То я... Я, Петро Дурбак?... То Бог змилювався наді мною?...

СТАРОСТА: Видиш, брате, що Бог милосердний. І я зичинаю тебе пізнавати.

ПЕТРО: Але хто ж цей, що був мною?

ПАРАСКА: То Дмитро, мій брат, приїхав із Америки, (з незначним усміхом) а мені здавалося, що то ти, Петре...

СТАРОСТА: Ми були б присягли, що то ти Але видиш, брате, Бог милосердний дав тобі час до поправи. Треба конче інакше жити, бо коли б ти знов перемінився на якогось злодія Клевця чи Липея, то вже другий раз Бог тобі не поміг би й ти пропав би як пес у ярмарок. То я, староста, тобі кажу (тикає себе пальцем у груди).

ПЕТРО: О, мої рідні! Присягаюсь перед вами ще раз святочно, що від сьогодні моя нога в коршмі не буде і через ціле життя не візьму до уст жадного алькогольного напитуку. Тепер я прозрів і бачу ясно, що п'янство — то страшне злѳ, яке наш нарід веде в пропасть і неволю. Тепер я добре бачу, що на с г у б и т ь !

ДМИТРО: Добре то, мій шваґре, але чи ти додержиш слова й присяги?

ПЕТРО (обіймає його): Додержу. Побачиш, що додержу! А щоб ви були в тому певні, то ще в неділю в церкві перед священиком і перед Богом та всією громадою присягну.

ДМИТРО: Як так, то добре. Я з Америки не приїхав без долярів. Щоб тебе поставити на ноги, то зроблю ось як: Заплачу залеглий податок, куплю

коні, корови й усе, що до господарства потрібне. Докупимо ще земельки й будемо газдувати спільно.

ПЕТРО: Е, ні. Не так буде, як ти кажеш. Як я був у розпуці й просив Бога прощення, та щоб мене збавив ганьби стати на старість злодієм-розбійником, то я сказав, що я недостойний стати газдою, а обіцяв за покуту бути у вас слугою-наймитом. І так буде, бо кара якась мусить бути і я хочу свій гріх спокутувати.

ДМИТРО: Ну, Петре, не буде зовсім і так, як ти кажеш. Два роки ти п'ячив, то два роки будеш наймитувати, а як за той час удержишся в слові, то газдуй далі сам, а я за решту долярів отворю собі десь тут крамницю, бо на купецтві розуміюся краще, як на господарстві. І ті доляри, що привіз із собою, зароблені купецтвом. Добре буде так, пане старосто?

СТАРОСТА: Дуже добре! То не хтонебудь вам каже, а я староста. Потверджую то, як урядова особа. А тебе, Петре, як зачне кортіти горілка, то пригадай собі того Клевця, що тут у тих паперах описаний, та й знай, що не один попав у темницю через п'янство, бо то найпростіша дорога і до злодійства і до вбивства!

Завіса спадає.

НАРОДНЯ БІБЛІОТЕКА

НАЙКРАЩІ ТВОРИ УКРАЇНСЬКИХ І ЧУЖИХ ПИСЬМЕННИКІВ

1. *Народній колядник із нотами* 0.80
2. Руданський Степан: *Співомовки* 1.—
3. Вовчок Марко: *Степовий гість. Іст. оп.* 0.60
4. Тогобічний І.: *Мати наймичка. Драма на 4 д.* . . 1.50
5. Квітка-Основяненко Гр.: *Перекотиполе* 0.60
6. *Народні думи. Вибір* 0.80
7. Франко Іван: *Іван Вишенський. Поема* 1.50
8. Куліш Пантелеймон: *Орися. Оповідання* 0.40
9. Стороженка Олекса: *Дорош. Оповідання* 1.—
10. Кониський Ол.: *Сестра жалібниця. Опов.* 0.60
11. Черемшина Марко: *Верховина. Оповід.* 1.50
12. Лепкий Лев: *Сто сорок пісень. Нар. спів.* . . . 1.80
13. Шевченко Тарас: *Наймичка. Поема* 0.60
14. Вовчок Марко: *Два сини. Оповідання* 0.60
15. Стефаник Василь: *Вона-земля. Новелі.* 0.60
16. Коцюбинський Мих.: *Відьма. Оповідання.* . . . 1.—
17. Федькович Юрій: *Люба-згуба. Оповід.* 0.60
18. Хияк Волод.: *Лихо на світі. Веселе опов.* . . . 0.60
19. Нечуй-Левицький Іван: *Баба Параска і баба
Палажка. Веселе оповідання.* 0.80
20. Тарнович Юліан: *Чому плугатарі не їдуть?* . . . 0.60
21. Любарський С.: *Холмські легенди й оповід.* . . 1.50
22. Нечуй-Левицький Іван: *Запорожці. Казка* . . . 0.80

23.	Вовчок Марко: <i>Кармелюк. Оповідання.</i> . . .	0.80
24.	Тарнович Юліян: <i>За родиме право.</i> Оповідання з часів боротьби лемків за свої права	1.50
25.	Винницька Ірина: <i>З воєнного нотатника.</i> Спомини з часів німецько-польської війни. .	1.—
26.	Богацький Василь: <i>На шляху до освіти.</i> Освітні оповідання	2.—
27.	Опільський Юліян: <i>Золотий Лев.</i> Істор. оп.	1.50
28.	М. Г.: <i>Як я доробився маєтку.</i> Оп. селянина	1.—
29.	Франко Ів.: <i>Панські жарти.</i> Поема з часів панщини.	4.50
30.	Франко Ів.: <i>Без праці.</i> Оповідання про Івана Лінюха й його чарівний перстень. .	в друку
31.	Горишівський Ів.: <i>Плян майстра Дмитра.</i> Історична картина з життя львів. братства в XVIII. в.	в друку
32.	Чайковський Андрій: <i>За сестрою.</i> Оповідання з козацької старини	4.—
33.	Тарнович Юліян: <i>Сипкова поляна.</i> Оповідання про лемківських збійників . .	в друку
34.	Романенчук Богдан: <i>Українське письменство.</i> Популярний нарис для молоді й самоосвіти. ч. I. (До Котляревського). . . .	3.50
35.	Чайковський Анд.: <i>Украдений син.</i> Іст. оп.	2.50
36.	Гірний Василь: <i>Що діялося в Молодівці?</i> Цікаве оповідання про одно дивне село. .	в друку

ВСІ ЦІ КНИЖКИ ВИДАЛО Й ПРОДАЄ:

„Українське Видавництво“

Краків, Райхштрассе ч. 34.

Театральна Бібліотека

1. Грінченко Борис: *Степовий гість*. Історична драма з режисерськими заввагами . . . 2.50
2. Вороний М.: *Чар зілля*. Драматизована поема з режисерськими заввагами 1.—
3. Дужий Петро: *Обжинки*. Обрядова картина з режисерськими заввагами 1.—
4. Тарнович Юліан: *Рвуться кайдани*. Драма в 3 діях. 2.—
5. Іван Джус: *Що нас губить?* 1.50

ВСІ ЦІ КНИЖКИ ВИДАЛО Й ПРОДАЄ:
„Українське Видавництво“
Краків, Райхштрассе ч. 34.

0,87 (1986)

В1

5960

У

28.196

ТЕАТРАЛЬНА
БІБЛІОТЕКА

Ч. 5.

ІВАН ДЖУС

ЩО НАС ГУБИТЬ?

ПЕСА НА 1 ДІЮ
З СЕЛЯНСЬКОГО ЖИТТЯ

УВ
КРАКІВ

